

Aproximació pràctica a la teoria de l'argumentació lingüística

Enric Portalés
eportale@fil.uji.es
al113493@alumail.uji.es

I. Resum

476

A partir de la teoria de l'argumentació en la llengua que enuncien Anscombe i Ducrot i que pretén difuminar la línia de divisió de la semàntica i la pragmàtica (Anscombe i Ducrot, 1994: 28)¹, intentem tipificar els recursos lingüístics argumentatius amb la intenció d'oferir una perspectiva unificada que permeti fàcilment comprendre la funció argumentativa de les estructures lingüístiques descrites.

Paraules clau: argumentació lingüística, orientació argumentativa, suficiència argumentativa, topoi, anàfora, tria lèxica, nominalització, unitats fraseològiques, oracions concessives.

II. Elements de l'argumentació

La seqüència argumentativa presenta una estructura bàsica binària d'argument-conclusió, tanmateix hi ha tota una sèrie d'elements que poden aparèixer i orientar l'argumentació en una o altra direcció. Ducrot (1983) parla d'*orientació*, pel fet que un enunciat admet una continuació i en rebutja d'altres en la direcció d'una determinada conclusió, segons ell, són els elements lingüístics els que *orienten* l'argument cap a una conclusió i no cap a una altra.

Fuentes i Alcaide (2007) han tipificat els elements lingüístics que manifesten aquesta orientació estructurant-los en sis apartats: *arguments, conclusió, tòpics, base argumentativa, font i marc argumentatiu*.

Pel que fa als arguments i segons l'orientació que manifesten, els divideixen en *antiorientats* i *coorientats*. Els antiorientats expressen el desacord, la rèplica, la concessió, no oblidem que defensar una tesi o una conclusió, sempre és defensar-la contra unes altres tesis o conclusions (Moeschler, 1995). Pel contrari els coorientats, fan una funció de justificació, confirmació o reforç.

(1) Encara que ploja, anirem a recollir-te. (argument antiorientat)

(2) Com que no plou, anirem a recollir-te. (argument coorientat)

Els arguments se situen en una escala, tenen una *força argumentativa*, que es marca mitjançant diversos procediments. Els més habituals són els connectors.

(3) El president de Levi's, Robert Haas, que el mateix dia va rebre un premi de l'ONU per millorar el nivell de vida dels seus empleats, va declarar al *Wall Street Journal* que els tancaments reflectien *no només* una «saturació» de la producció, *sinó també* «un desig de redirigir el màrqueting i d'injectar més qualitat i personalitat a la marca». (Klein, Naomí. 2008: *No logo*, p. 305).

¹ Citem la versió espanyola perquè els mateixos autors la consideren més adequada a la línia d'investigació del moment de la publicació: "Por otro lado, hemos aportado a nuestra obra cierto número de modificaciones más positivas." (Anscombe i Ducrot, 1994: 26)

Notem en l'exemple com els connectors *no només* i *sinó també* estableixen una gradació, una escala que augmenta la força argumentativa dels enunciats que justifiquen de manera suficient la tesi dels tancaments, en aquest cas, de fàbriques de la marca als Estats Units.

Introduïrem aquí un aclariment perquè no condueixi a error la interpretació del treball de Fuentes i Alcaide. Elles, en parlar de connectors, consideren el concepte de manera extensa i així, anomenen *connectors* expressions lingüístiques que d'altres estudiosos identificarien com marcadors, ja que no coincideixen amb les conjuncions o adverbis clàssics, ni amb el tret de lexicalització que s'exigeix, habitualment, per incloure determinades estructures en el grup de connectors. Parlem d'expressions com *y esto es lo más grave* que només una posició molt oberta qualificaria de connectors.

Aquesta força argumentativa pot marcar-se, a més, amb la figura de l'*acumulatio* o el seguici d'arguments juxtaposats :

(4) En 1995, la xarxa educativa de Vila-real presentava un aspecte molt negatiu pel que fa a l'estat de les infraestructures. La majoria dels centres estaven molt antiquats, obsolets i comptaven amb unes insuficiències que, en cap cas, s'ajustaven a allò que exigia la LOGSE aprovada en 1990. L'obra educativa en el període entre juny de 1983 a 1995 va ser força escassa. Tan sols dos centres en dotze anys: el Botànic Calduch i l'actual Cervantes de primària en el carrer Joanot Martorell. A més, el darrer presentava un disseny i uns defectes que ha dut a la seua remodelació integral. A més, l'estat de conservació de la xarxa educativa era molt deficient. (Generalitat Valenciana(2011): *Gestión de dos legislaturas, Vila-real 2003,2011*). (La traducció és nostra)

En el text (extret d'un llibret de propaganda política), deixant-ne a banda la redacció (que, per exemple, situa com a argument un enunciat que hauria de ser tesi o conclusió), destaquem el seguit d'enunciats que eleven la força argumentativa de les diverses tesis que es manifesten: l'aspecte negatiu de les infraestructures i l'escassa i deficient obra educativa realitzada en el període anterior.

L'ús del lèxic marcat contribueix també en aquesta escala:

(5) [...] Robert Haas va anar molt amb compte d'assenyalar a la premsa que els llocs de treball que quedaven eliminats «no se n'anaven», sinó que simplement *s'evaporaven*.(Klein, Naomi, 2008: 305)

En aquest cas, l'elecció del verb *evaporar*, eleva l'escala argumentativa del verb *anar-se'n* per defensar la tesi que els llocs de treball no es traslladaven a països en vies de desenvolupament i, per tant, amb mà d'obra més barata, sinó que desapareixien, la qual cosa contribueix a la defensa de l'argument anterior de pèrdua de llocs de treball a favor de la injecció de major qualitat i personalitat a la marca que apareixia en l'exemple (3).

En la mateixa línia de construcció d'escapes argumentatives situen la reiteració d'arguments (un recurs semblant al que ja hem exemplificat de l'*acumulatio*) o la introducció de connectors o operadors argumentatius. Val a dir que les autores no usen el concepte de *marcador* en cap

moment i diferencien entre *connector*, *operador* i *qualificador*, com veurem tot seguit.

Un altre concepte que s'introdueix en el treball que estem analitzant i que afecta a la força dels arguments és el de *modificadors realitzants* i *desrealitzants* (Ducrot, 1995). Fuentes i Alcaide l'apliquen a allò que anomenen *qualificadors*, generalment adjectius o adverbis que no estan tipificats com argumentatius, però que, en determinats contextos, tenen aquest valor, a diferència dels operadors que també poden fer aquesta funció, però que gramaticalment estan reconeguts com a tals.

Els modificadors són expressions que condueixen a defensar una *suficiència argumentativa* (Portolés, 1998). Adjectius o adverbis que modifiquen en una direcció argumentativa determinada:

(6) A diferència de les polèmiques sobre l'oració a l'escola o sobre l'educació sexual, l'entrada de la publicitat a l'educació, no va ser producte d'una *sola* decisió raonada, sinó d'un cúmul de *petites* resolucions. (Klein, 2008: 168)

En l'exemple que aportem, els adjectius *sola* i *petites* actuen com modificadors realitzants perquè contribueixen a la tesi que contraposa la polèmica que s'obrí als Estats Units en plantejar-se la possibilitat de resar a classe o de formar els estudiants en sexualitat i la inexistència d'aquesta polèmica en introduir publicitat de marques comercials als centres escolars. *Sola* i *petites* són, per a les autores, modificadors que condueixen negativament la força argumentativa, ja que minven el valor argumentatiu contrari quan apaivaguen el sentit de *decisió raonada* i de *resolucions*, respectivament.

(7) Fa bé Blanco de demanar perdó, però, com recorda Sobozcynski, en ocasions, encara que es faci bé, és *impossible* reconciliar-se amb qui es disculpa. (Carol, M., *L'art de la disculpa*, La Vanguardia, 10 de juliol de 2011)

El nou exemple mostra diverses expressions que podríem analitzar, tanmateix, ens interessa desenvolupar el concepte que hem introduït i per això, ens detindrem en l'adjectiu *impossible*. Es tracta en aquest cas, d'un modificador desrealitzant que minva el valor argumentatiu del verb disculpar-se i condueix la conclusió en sentit contrari a la tesi inicial: *Fa bé Blanco de demanar perdó*.

El grup de modificadors és molt ampli. Ja hem vist que caracteritza els adjectius o adverbis, però també poden desenvolupar aquesta funció els connectors o, fins i tot, els afixos. És cert que allò que anomenen *modificadors* entrarien a formar part del concepte de *modalitzadors* en la gramàtica del discurs.

El concepte de *suficiència argumentativa* condiciona l'aparició dels modificadors. Quan el parlant considera que allò que ha argumentat és suficient per defensar la tesi, no necessita d'augmentar la força argumentativa mitjançant els modificadors, en canvi, quan nota que els arguments no són bastant potents, recorre a la introducció d'aquest modificadors:

(8) Engega l'aire condicionat que avui fa molta calor.

(9) Engega l'aire condicionat, avui fa molta calor, *moltíssima* calor.

El sufix superlatiu permet en (9) augmentar la força argumentativa i justificar de manera incontestable la defensa de la tesi.

El segon dels elements que es manifesten en la seqüència argumentativa és la conclusió o tesi que es pretén defensar. De vegades apareix de manera explícita, però també pot esperar-se que l'interlocutor la infereixi i no cal, per tant, que aparegui, bé perquè es consideraria redundant, bé perquè la suposada inferència de la tesi ajuda el locutor a esbrinar la posició de l'interlocutor i a demanar-ne l'acceptació tàcita.

Presentem tot seguit un exemple de conclusió explícita (10) i un altre de conclusió inferida o implícita (11):

(10) No estic afirmant que als ciutadans no ens preocupi la corrupció. La rebutgem i ens en queixem, però no és un factor important per decidir el nostre vot. (Carreras, I. Lluitar contra la corrupció, La Vanguardia, 10 de juliol de 2011)

(11) Així s'ha demostrat en les passades eleccions municipals i autonòmiques del 22 de maig en les quals els candidats amb causes judicials obertes per corrupció, i les llistes electorals per les quals s'hi han presentat, no s'han vist penalitzats en les urnes. (Carreras, I. Lluitar contra la corrupció, La Vanguardia, 10 de juliol de 2011)

En l'exemple (10), la conclusió *la corrupció no és un factor important per decidir el nostre vot*, apareix explícitament; en canvi, en (11), s'infereix a partir d'una idea socialment acceptada *que els candidats amb causes obertes per corrupció i els seus partits haurien d'haver-se vist penalitzats en les urnes en les passades eleccions*.

El tercer apartat, els tòpics es basen, segons Anscombe i Ducrot, en el concepte desenvolupat per Aristòtil, però despulat dels mecanismes lògics i psicològics, de tal manera que en posar en relació dos segments A i C, A argument i C conclusió, s'introdueix un tercer terme que els posa en relació, un *garant*, al qual denominen *tòpic*. El tòpic és l'element que exerceix la constricció dels enunciats argumentatius, és a dir, els tòpics són el punt d'articulació entre la llengua i el discurs argumentatiu. Es tracta de creences presentades com comunes a la col·lectivitat o almenys als interlocutors i són generals i útils en diverses situacions.

Ara ja no són els fets que descriuen els enunciats els que poden conduir a una conclusió determinada, tampoc les pressuposicions, ni tan sols les restriccions argumentatives dels enunciats, ara, la significació d'una frase és el conjunt dels *topoi* l'aplicació dels quals, la frase autoritza en el moment que és enunciada.

Convé abans d'explicar aquesta evolució, expressar la definició del concepte de *topoi*:

... un topos consiste en una correspondència entre dos gradacions no numéricas, a pesar que se puede conseguir que ciertas interpretaciones consistan en adherir a estas gradaciones escalas numéricas habituales. (Anscombe i Ducrot, 1994: 207)

En els exemples següents, podem establir unes conclusions que estarien determinades pels *topoi*, de tal manera que locutor i receptor

compartirien la idea que com més esforç es fa, hi ha més possibilitats d'aconseguir èxit. En un partit de futbol el fet d'esforçar-se condueix a l'èxit (se'ns podria objectar que aquesta conclusió no és del tot certa, ja que existeixen variables que no tenen a veure amb l'esforç, sinó amb la qualitat dels jugadors, els ajuts arbitrals, etc., tanmateix, sol emprar-se com a argument que justifica els resultats dels enfrontaments futbolístics), podríem enunciar un seguit d'encadenaments argumentatius:

(12) Al final, els nostres jugadors han corregut poc i per això han perdut el partit.

(13) Al final, els nostres jugadors han corregut un poc i per això han empatat el partit.

(14) Al final, els nostres jugadors han corregut molt i per això han guanyat el partit.

Si el topoi de l'èxit esportiu aconseguit amb esforç és acceptat pels interlocutors, (13) i (14) serien el que els lingüistes anomenen *topoi directe* (a més esforç, més èxit); en canvi, (12) es definiria com a *topoi convers* (a menys esforç, menys èxit). Ambdós estan lligats de manera indissoluble en la gradació.

Aquesta conclusió s'acompanya i es complementa amb la introducció del concepte de polifonia (Ducrot, 1972), segons el qual, en (12) a banda del locutor que emet l'enunciat, hi hauria un enunciator (E1) que adopta un punt de vista basat en el tòpic que hem descrit abans "com més esforç, més èxit" i un altre enunciator (E2) que convocaria el tòpic convers "com menys esforç, menys èxit". El locutor, doncs, adoptaria el punt de vista de l'E2 i així conclouria que els nostres jugadors no s'han esforçat, tanmateix no contradiria el punt de vista de l'E1 en tant que els nostres jugadors han corregut.

Tota aquesta llarga reflexió condueix els autors al punt que ens interessa i és el pas a la consideració que l'argumentació està present en les frases sota la forma dels tòpics que constitueixen la significació dels predicats. Per tant, no existeixen frases únicament informatives, sinó que l'ús informatiu és derivat d'un component profund argumentatiu.

La combinació de la teoria dels tòpics amb la teoria de la polifonia en l'argumentació, els permet introduir la concessió, mitjançant la qual el locutor pot canviar la conseqüència esperada de la forma tòpica (FT). Ho podem veure en l'anunci que apareix darrerament en les capses de tabac:

(15) Fumar mata.

El predicat pot donar-nos la idea de gradualitat, d'escalaritat, com més es fumi, més perill de morir i a l'inrevés, com menys es fumi, menys perill de morir (del tabac). Tanmateix, es pot introduir una concessió com,

(16) Fumo, però el metge m'ho ha permès.

D'aquesta manera, l'enunciator s'aparta de la relació escalar: fumo, em moriré.

El tòpic troba una dificultat que Anscombe i Ducrot ja intuïren quan definiren únicament la FT intrínseca, és a dir, lingüística, inclosa en el contingut semàntic, la qual cosa ens fa suposar que hi ha una FT extrínseca que no es pot explicar si no recorrem al sentit contextual. Un exemple de l'anunci de la darrera campanya de l'empresa automobilística Alfa Romeo ens ho pot aclarir:

(17) Sense cor només seríem màquines.(Alfa Romeo, 2011)

És veritat que podem analitzar-lo a partir de les característiques de la FT descrita. Així, *cor* en el sentit metafòric acceptat per locutor i al·locutari de 'sentiment' es contraposa mitjançant la FT a *màquina*, 'sense sentiment'. És cert que *cor* es pot aplicar a d'altres enunciats amb el mateix sentit («No té cor, no té sentiments») i presenta la gradualitat de les FT a què hem al·ludit: com més *cor*, menys *màquina* som.

Ara bé, la paraula *màquina* que pel mateix procés de metaforització es pot entendre com un objecte útil, però sense sentiments ni raciocini, no s'oposa sempre a *cor*, de fet, en ocasions n'és sinònim («la màquina del cos»). Per tant, hi ha tòpics que no pertanyen al significat d'un mot de manera invariable, seria necessari doncs, acudir al context per interpretar correctament l'encadenament argumentatiu. No entendríem «és una màquina» amb sentit positiu d'algú que és molt treballador, constant, eficaç... i «Sense cor només seríem màquines».

Aquesta qüestió quedaria resolta per a ells amb la distinció de *formes tòpiques intrínseques* i *formes tòpiques extrínseques*. Les intrínseques, FTI, pertanyerien al significat de les paraules i les extrínseques, FTE, servirien per a l'articulació del discurs. Anscombe serà qui desenvolupi de manera extensa aquesta idea.

Si reprenem l'exemple (17), la FTI només ens indicaria que sense cor, no podem viure, mentre que la FTE, podria donar compte del significat que s'associaria de manera contrària amb *màquina*.

D'aquesta manera, les formes tòpiques introdueixen una o diverses representacions ideològiques, creences, etc., que són comunes a una col·lectivitat i tenen una recurrència extraordinària en els textos publicitaris, com aquest que acabem d'analitzar.

La nova formulació de la teoria de les formes tòpiques no fa més que insistir en la teoria no referencialista del lèxic. En la teoria lèxica clàssica, les paraules remetent a objectes; en la teoria de les formes tòpiques, el sentit d'una unitat lèxica és un feix de tòpics, un conjunt de possibilitats de les quals la unitat lèxica en focalitzarà en cada situació un nombre determinat.

Resulta difícil, pel que sembla, enunciar una teoria semàntica que inclogui la pragmàtica i doni sentit a les formes lèxiques sense atendre al context en què apareixen. Creiem que Anscombe no aconsegueix sortir-se'n en intentar justificar de manera exclusivament lingüística els mecanismes que condueixen unívocament d'un determinat enunciat a una sola conclusió.

Relacionat amb el tòpic defineixen el quart component d'aquesta seqüència: la *base argumentativa*. Es tracta de l'explicitació del tòpic en

l'estructura argumentativa, cas que no sigui interpretable de manera generalitzada, o que es tracti d'un tòpic contrari al que generalment podria interpretar-se.

L'eslògan de la nova campanya publicitària d'Iberdrola introdueix un tòpic desconegut per la població i obliga l'empresa a verbalitzar-lo perquè s'interpreti correctament:

(18) El vent ens fa grans. L'Iberdrola Team lidera el Circuit Audi MedCup de vela en la classe S40. (Iberdrola, 2011)

Iberdrola, una empresa de producció elèctrica que també obté l'energia del vent (amb els aerogeneradors), no vol dirigir ara el sentit del tòpic envers l'obtenció de l'energia, ni en el respecte del medi ambient, com seria previsible d'un eslògan d'aquestes característiques, ara, vol redirigir-lo a la participació i al lideratge de la marca en aquesta copa de vela.

La font, un altre dels elements que apareixen en la seqüència segons Fuentes i Alcaide, es troba a mig camí entre els recursos lògics i els lingüístics, ja que podríem considerar-la com l'enunciació d'un argument d'autoritat o, fins i tot, d'una fal·làcia *ad verecundiam*. Les autores la introdueixen en l'argumentació lingüística perquè està basada en la teoria polifònica de l'argumentació (Ducrot, 1986), segons la qual, el suport amb aquests arguments l'introdueix un enunciator que locutor i al·locutari han d'acceptar com a garant de la conclusió, cosa que s'interpreta per les formes lingüístiques (verbs en tercera persona: *diuen*; discursos reportats directes, etc.) en què es manifesten.

(19) Soriano proposa invertir la piràmide i acceptar que el capital ara està en països com Brasil i Xina. (La Vanguardia, 10 de juliol de 2011)

Finalment, el marc argumentatiu que hauríem d'entendre com el context en el qual s'han d'interpretar els enunciats. De vegades, si el marc no és evident, podrien interpretar-se'n erròniament les conclusions. El marc no és un element lingüístic, tanmateix, si apareix explícit en el discurs, sí que s'ha d'analitzar com un altre dels elements que hem descrit abans. Seria el cas de petites introduccions que situïn el discurs en la vessant argumentativa i no en una altra per a una correcta interpretació.

(20) Elecció del Taller per a la reparació del teu vehicle. Ets lliure. (Mercedes-Benz, 2011)

L'exemple focalitza exactament l'abast significatiu de *Ets lliure*, mitjançant la introducció del marc pel que fa a l'elecció d'un taller quan hom tingui un accident. D'aquesta manera, l'afirmació no s'interpreta com l'enunciació d'una realitat, sinó com l'argumentació perquè el lector triï un taller oficial Mercedes-Benz, ja que té el dret a fer-ho.

III. Els mecanismes lingüístics argumentatius

Fins ara hem vist recursos que, salvant les distàncies de l'idioma, poden aplicar-se a totes les llengües; ara ens centrarem en aquells que són particulars, exclusius de les llengües concretes i així ens referirem al recurs que la llengua catalana ens proporciona per argumentar.

Sovint, aquests recursos passen desapercibuts com a argumentatius perquè són difícilment contraargumentables, ja que no pertanyen a l'enunciació d'una hipòtesi, sinó que la idea, el plantejament hi rau implícit, de tal manera que l'interlocutor no pot contradir-lo perquè és com si no s'hagués dit.

Els mecanismes lingüístics afecten tots els nivells de la llengua, des de la fonètica, la morfologia, el lèxic i la sintaxi, fins i tot n'hi ha que pertanyen a la gramàtica del discurs. Aquests han estat estudiats des d'una perspectiva més integradora (on en trobem alguns que podríem considerar lògics o retòrics) en el manual que ja hem citat de Fuentes i Alcaide i des d'una visió estrictament pragmalingüística en el treball de Vicent Salvador (2006).

Salvador fa un recorregut per diverses estructures lingüístiques que canalitzen les estratègies discursives de l'argumentació en una llengua determinada, en aquest cas, el català.

a) L'anàfora

Es tracta d'una categoria mixta, heterogènia, ja que pot situar-se en l'àmbit oracional o discursiu on té un paper primordial com a mecanisme de cohesió. Opera amb classes de paraules diferents (noms, pronoms) i ho fa tant amb els significats (anàfora lèxica) com amb els referents (anàfora gramatical). I finalment, té una llarga tradició com a figura retòrica (la repetició).

L'anàfora discursiva no és una mera substitució d'un element antecedent que és reiterat asèpticament al llarg del discurs amb pronoms o peces lèxiques. En realitat, l'anàfora representa molts altres mecanismes: inferències, delimitació de la memòria activa, efectes ideològics i valors argumentatius.

Des del marge de la producció, l'anàfora és una modalitat de reformulació intradiscursiva de tipus implícit (a diferència de la definició, on l'equivalència s'explicita). L'enunciador reformula al llarg del discurs una mateixa representació sense expressar el lligam d'equivalència. L'omissió d'aquesta explicitació dona més força argumentativa al procediment, ja que la identificació entre dues o més representacions no es plantejada de manera expressa, sinó suggerida o donada com a òbvia, de manera que es fa menys vulnerable a una contraargumentació. Així, s'introdueixen noves valoracions de manera subtil.

(21) El general que venia sovint els enemics aconseguia molt botí per a les seves tropes i els donava terres quan eren vells i es retiraven, tenia l'estimació dels soldats com si fos un pare. Estaven disposats a fer qualsevol cosa per ell, no només en el territori enemic, sinó també a la pàtria. Perquè *un heroi de guerra* tan esplèndid, pensaven, segur que sabia posar ordre a casa. (Gombrich, Ernst H. 2009: *Breu història del món*. Barcelona, La butxaca, p. 124)

També, amb la identificació que s'estableix amb nous mots, l'anàfora realitza una funció didàctica fonamental perquè és presentada de manera

simple, de vegades narrativitzada o com l'element bàsic d'una reformulació. L'anàfora de referència parcial o anàfora associativa, tot i que té un caràcter generalment descriptiu, també pot comportar valors argumentatius destacables (*holonímia-meronímia*: "fàbrica-màquina, oficina, aparcament ...")

(22) En l'actualitat molts matrimonis es veuen obligats a deixar els seus fills amb d'altres persones de confiança. Aquest *abandó* es produeix quan el pare i la mare treballen fora de casa.

(23) A partir del segle XV un seguit d'expedicions marítimes van ampliar el món fins aleshores conegut i així van obrir *noves rutes comercials* i descobriren nous continents. Diversos factors van fer possibles aquestes grans expedicions. (*Marca. Ciències socials, geografia*. Educació secundària. Quart curs. Editorial Vicens Vives, p. 14)

b) La nominalització semàntica

Es tracta de la representació d'un procés o qualitat com una entitat (entificació):

Ploure \Rightarrow *luja*; *estimar* \Rightarrow *stima*; *ser dur* \Rightarrow *resa*

Aquest mecanisme expressa la formació i el creixement intel·lectual i lingüístic d'una llengua o d'un individu. Permet construir raonaments que donen per descomptada l'existència d'una realitat abstracta en detriment d'un procés concret:

Estar malalt \Rightarrow *malaltia*

Fomenta l'adscripció de biaixos sociocognitius amb la coartada argumentativa que és una mera repetició d'allò dit.

(24) Els francesos es van defensar desesperadament, i fins i tot van aconseguir creuar, enmig de la neu i rodejats per cosacs, un gran riu, el Beresina, però les forces se'ls van acabar. Només hi havia *desesperació*. (Gombrich, Ernst H., 2009:320)

El mot *desesperació* sembla repetir de manera innocent la fi de les forces dels soldats francesos, tanmateix, introdueix un posicionament imperceptible davant d'aquesta flaqueza. No es tracta només que els soldats ja no tenen forces, tampoc no tenen esperança de poder redreçar la situació.

c) La tria lèxica

Les peces lèxiques d'una llengua solen dur associat un punt de vista relacionat amb l'ús dels mots en situacions lingüístiques concretes.

Els mots, al llarg de la història, s'estableixen en grups que permeten als parlants d'usar-los en determinats contextos i els prohibeixen (si entenem la prohibició lingüística com una inadequació) d'usar-los en d'altres.

Tots coneixem la propietat o impropietat d'usar mots disfòrics en l'aula o en una reunió formal i, pel contrari, com resulta d'inapropiat d'usar-ne d'eufòrics en situacions menys formals. De la mateixa manera, en una argumentació, hi ha mots que hi resulten eficaços perquè són eufòrics ("elegant", "simpàtic", "rellevant") i d'altres que mostren un biaix negatiu o disfòric ("castigar", "enemic", "insignificant").

(25) Descobrien que hi havia arribat un *foraster* que escrivia als diaris, i immediatament se li acostaven per aconseguir que parlés d'això o d'allò. (J. M. Espinàs, *El Periódico* 11-III-2008)

La paraula *foraster* pot tenir, segons el context, un significat eufòric o disfòric. En el cas que hem exemplificat, el fet de ser foraster i periodista condiona el fet que la gent nadiua s'interessés per les notícies que els podia revelar, en canvi, en els pobles petits, el mot pot tenir connotacions molt negatives, fins i tot excloents, que n'impedeixin la pertinença al grup.

La defensa d'una idea o procediment ha d'anar acompanyada d'un ús exclusiu de mots eufòrics, mentre que el rebuig s'ha de mostrar també en l'elecció de les peces lèxiques emprades. És fàcilment identificable l'ús d'aquestes peces al discurs publicitari, polític, educatiu, institucional, etc.

(26) - Molt bé Ricard, d'aquestes fulles blanques se'n diuen pètals. Que fan olor?, olora ben olorada la teua margarida. Que fan olor?

- Sí.
- Bona o dolenta?
- Fan *pudor*.

Sembla evident que l'elecció del mot *pudor* mostra un posicionament negatiu pel que fa a la percepció de l'olor.

d) Les unitats fraseològiques de caràcter metafòric

Les unitats fraseològiques tenen un caràcter intermedi entre la combinació lliure o la lexicalització d'un sintagma (Nacions Unides, Índex de Preus al Consum ...). Les UF metafòriques tenen la mateixa càrrega històrica i connotativa de què parlàvem en les unitats lèxiques.

(27) Duran o *l'home de gel*. Malgrat el bipartidisme exterior i el caïnisme interior, CiU ha aconseguit *aguantar el tipus*. Amb un candidat qüestionat per alguns insensats convergents, Duran ha vençut la malaltia, el cor polític i la moda del prêt-à-porter espanyol en blau o vermell. El cost de governar. (Joan Barril, *El Periódico* 11-III-2008)

Així doncs, en l'argumentació, l'ús de les UF reforça el punt de vista segons si aquestes tenen una càrrega positiva o negativa. L'expressió *home de gel*, té un significat eufòric per la metàfora que hi subjau. Duran és un home que no canvia de parer en les circumstàncies adverses, es manifesta segur i ferm en les seues conviccions. Sentit que es reforça amb l'expressió *aguantar el tipus*, mantenir-se dret, evitar la trontollada quan vénen mal dades des de l'interior del partit i també des de l'exterior.

e) Les perífrasis d'obligació

Eemergen i altres (2006) en analitzar aquelles expressions que indiquen explícitament el punt de vista que adopta el parlant, es refereixen a la importància de l'ús d'un model verbal per mostrar-lo. En els exemples que aporten, apareix el verb *deure* (en espanyol, *deber*) en condicional:

(28) La gente no debería querer todo al mismo tiempo.

(Eemergen i altres, 2006: 31)

Considerem que l'ús d'aquesta forma verbal en català pren la forma de les perífrasis d'obligació també en condicional. El fet d'emetre un enunciat d'aquestes característiques invoca un punt de vista condicionat a la necessitat que el receptor actui d'acord a les indicacions de l'emissor:

(29) Hauries de prendre més aigua.

Manifesta un consell, una indicació que actua com un argument en diverses situacions quotidianes. Fa, per tant, que el receptor s'adhereixi a una determinada posició, en aquest cas a la conveniència d'ingerir aigua, per afavorir una millora en alguna mancança o irregularitat física mostrada. Veiem, per exemple, que podria actuar com argument de diversos enunciats del tipus:

(30) Sempre tinc gana.

(31) Tinc la pell molt resseca.

(32) Tinc molta calor.

f) Les oracions adversatives

Les adversatives manifesten una oposició o contrast entre els dos membres enllaçats. Tradicionalment s'han classificat en excloents i no excloents (o restrictives, Badia, 1994:335). Les primeres neguen absolutament la tesi per afirmar l'antítesi, mentre que les no excloents neguen la conseqüència que es derivaria de l'acceptació de la tesi.

(33) Aquesta no és la idea principal de la novel·la, *sinó que* Vigevani fa servir el pas de les estacions per a remarcar el final de la infantesa que viu el protagonista.

(34) Si ens fixem, aquesta teoria és completament certa, *però* mai no ens n'havíem adonat.

Dels dos exemples que hem proposat, el primer (33) es tracta d'una adversativa excloent, mentre que (34) és una adversativa no excloent.

Ens interessa destacar el caràcter contraargumentatiu de les adversatives no excloents per tal com es difuminen amb les concessives. Totes dues accepten part de la tesi, però, en canvi, neguen la conclusió que se'n pugui derivar. En (34), si es tracta d'una teoria completament certa hom hauria de concloure que tothom la coneix, tanmateix, el connector introdueix precisament la negació d'aquesta conseqüència.

Sobre el caràcter argumentatiu de les adversatives s'ha escrit a bastament, de fet, el connector prototípic, *però*, ha estat la base de l'estudi de la teoria de l'argumentació en la llengua.²

g) Les construccions concessives

La concessió, tant si és hipotètica (condicionals concessives) com real (concessives pures), permet la desautorització d'un argument o d'una hipòtesi assumint un cost pragmàtic limitat i, per tant, millorant la imatge de l'enunciador.

Les construccions concessives presenten un argument destinat a ser anul·lat per contraargumentació, però que és pres en consideració de forma implícita i d'aquesta manera atenua el cost de la negació.

(35) És cert que hem pujat més que la mitjana europea (conclusió implícita: hem pujat més que la mitjana espanyola) però hem pujat menys que la mitjana espanyola. (Margarida Bassols 2003: 4).

Al costat de les estructures típiques i els connectors usuals en aquestes oracions, el llenguatge parlat desenvolupa tot un seguit d'expressions que tenen el mateix valor, però no s'internen en la consideració canònica de la concessió, tot i que, s'han mostrat igualment eficaces.

(36) M'havia dit que vindria *i encara* estic esperant-lo.

Podríem ampliar la nostra recerca en aquest camp i estudiar d'altres estructures lingüístiques que condicionen una posició argumentativa en el discurs (probablement, ens hauríem de referir a l'ús del futur, del verb ser en oracions en què l'element introduït es dona formalment com a vàlid, cert –ens referim, per exemple, a les definicions-, etc.). Dissortadament, no és aquest el lloc per a fer-ho, tanmateix, no rebutgem la idea d'enfrontar-nos-hi més endavant.

IV. Conclusió

El nostre treball ha intentat tipificar les eines, els recursos de què disposa la llengua per ensinistrar els nostres alumnes en l'anàlisi i producció de textos argumentatius. Considerem que la baixa competència que tenen en general per a fer-ho està motivada, en part, per una falta de manuals que s'aproximen de manera pràctica a l'ensenyament d'aquesta habilitat i creiem modestament que hem contribuït a superar aquesta mancança.

V. Bibliografia

ADAM, J.M. (1985): «QUELS TYPES DE TEXTES?» A *LE FRANÇAISE DANS LE MONDE*. 192, p. 39-43.

² Sobre aquesta qüestió (a més d'Anscombe i Ducrot, 1994) Cuenca, 1991 i molts d'altres.

- (1992): *LES TEXTES: TYPES ET PROTOTYPES*. PARÍS: NATHAN.
- (1995): «HACIA UNA DEFINICIÓN DE LA SECUENCIA ARGUMENTATIVA» A *COMUNICACIÓN, LENGUAJE Y EDUCACIÓN*. 26, P. 9-22.
- I BONHOMME, MARC (2000): *LA ARGUMENTACIÓN PUBLICITARIA*. MADRID: CÁTEDRA.
- AMOSSY, R. (2010); *LA PRÉSENTATION DE SOI. ETHOS ET IDENTITÉ VERBALE*. PARÍS: PUF
- ANSCOMBRE, J. C. (1983) «POUR AUTANT, POURTANT (ET COMMENT): À PETITES CAUSES, GRANDS EFFETS» A *CAHIERS DE LINGUISTIQUE FRANÇAISE*. 5, P. 37-84.
- (2001): «LE ROLE DU LEXIQUE DANS LA THÉORIE DES STÉRÉOTYPES» A *LANGAGES*, 142, P. 57-76.
- ANSCOMBRE, J. C. I O. DUCROT, (1994): *LA ARGUMENTACIÓN EN LA LENGUA*. MADRID: GREDOS.
- AUSUBEL, D.P., J.D NOVAK I H. HANESIAN, (1983): *PSICOLOGÍA EDUCATIVA. UN PUNTO DE VISTA COGNOSCITIVO*. MÈXIC: TRILLAS.
- BADIA I MARGARIT, A. (1996): *GRAMÀTICA DE LA LENGUA CATALANA*. BARCELONA: EDICIONS 62.
- BAJTIN, M.M. (1979):«EL PROBLEMA DE LOS GÉNEROS DISCURSIVOS» A *ESTÉTICA DE LA CREACIÓN VERBAL*. MÉXICO: SIGLO XXI.
- BANGO DE LA CAMPA, F. M. I M. L. DONAIRE (2006): “LA CONCESIÓN COMO ESTRATEGIA ARGUMENTATIVA” A *ACTAS DEL XXXV SIMPOSIO INTERNACIONAL DE LA SOCIEDAD ESPAÑOLA DE LINGÜÍSTICA*. LEÓN: UNIVERSIDAD DE LEÓN.
- BASSOLS, M. (2003): “PRAGMÀTICA I ANÀLISI DEL DISCURS” A *NOVES SL*. HIVERN. [HTTP://CULTURA.GENCAT.NET/LENGCAT/NOVES](http://cultura.gencat.net/llengcat/noves) [CONSULTA: 20 DE JULIOL DE 2011]
- BELTRÁN DEL REY, J. (2006): *ARGUMENTAR, UNA CAPACITAT FILOSÒFICA (SABER ARGUMENTAR PER A SABER CONVIURE)*.
[HTTP://WWW.XTEC.CAT/SGFP/LICENCIAS/200506/MEMORIES/1103M.PDF](http://www.xtec.cat/sgfp/licencias/200506/memories/1103m.pdf)
[CONSULTA: 18 DE JULIOL DE 2011]
- BLAKEMORE, D. (1987): *SEMANTIC CONSTRAINTS ON RELEVANCE*. OXFORD: BLACKWELL.
- CAMPS, A. (1994): *L'ENSENYAMENT DE LA COMPOSICIÓ ESCRITA*. BARCELONA: BARCANOVA.
- (1995): «APRENDER A ESCRIBIR TEXTOS ARGUMENTATIVOS: CARACTERÍSTICAS DIALÓGICAS DE LA ARGUMENTACIÓN ESCRITA», A *COMUNICACIÓN, LENGUAJE Y EDUCACIÓN*, 26, P. 51-63.
- CAREL, M. I O. DUCROT (2005): *LA SEMÁNTICA ARGUMENTATIVA*. BUENOS AIRES: COLIHUE UNIVERSIDAD.

— (2005): *LA SEMÀNTICA ARGUMENTATIVA: UNA INTRODUCCIÓ A LA TEORÍA DE LOS BLOQUES SEMÁNTICOS*. BUENOS AIRES: COLIHUE.

CASSANY, D. (1993): *ENSENYAR LLENGUA*. BARCELONA: GRAÓ. CASTELLÀ, J. M. I ALTERS (2007): *ENTENDRE('S) A CLASSE*. BARCELONA: GRAÓ.

CATTANI, A (2003): «LAS REGLAS DEL DIÁLOGO Y LOS MOVIMIENTOS DE LA POLÉMICA. *QUADERNS DE FILOSOFIA I CIÈNCIA*, 32-33, 2003, p. 7-20.

— (2006): «TEORIA DE L'ARGUMENTACIÓ I PRÀCTICA DE L'ARGUMENTACIÓ» A *QUADERNS DE FILOSOFIA I CIÈNCIA*, 36, p. 19-25.

COTTERON, J. (1995): «¿SECUENCIAS DIDÁCTICAS PARA ENSEÑAR A ARGUMENTAR EN LA ESCUELA PRIMARIA?» A *COMUNICACIÓN, LENGUAJE Y EDUCACIÓN*, 26, p. 79-94.

CROS, A. (1995): «EL DISCURSO ACADÉMICO COMO UN DISCURSO ARGUMENTATIVO. EL ARGUMENTO DE AUTORIDAD EN LA PRIMERA CLASE DE UN CURSO ACADÉMICO», A *COMUNICACIÓN, LENGUAJE Y EDUCACIÓN*, 26, p. 95-106.

CUENCA, M. J. (1991A): *LES ORACIONS ADVERSATIVES*. BARCELONA. PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT, INSTITUT INTERUNIVERSITARI DE FILOLOGIA VALENCIANA.

— (1991B): *L'ORACIÓ COMPOSTA (II): LA SUBORDINACIÓ*. VALÈNCIA, UNIVERSITAT DE VALÈNCIA.

—(1995): «MECANISMOS LINGÜÍSTICOS Y DISCURSIVOS DE LA ARGUMENTACIÓN» A *COMUNICACIÓN, LENGUAJE Y EDUCACIÓN*, 26, p. 23-40.

— (2006): *LA CONNEXIÓ I ELS CONNECTORS. PERSPECTIVA ORACIONAL I TEXTUAL*, VIC, EUMO.

— (2008): *GRAMÀTICA DEL TEXT*. ALZIRA: BROMERA.

DELCAMBRE, I. (2004): «DE QUOI LES TRACES LINGUISTIQUES SONT-ELLES L'INDICE?» A *RESERCHES*, 41, p. 67-72.

DOLZ, J. (1995): “ESCRIBIR TEXTOS ARGUMENTATIVOS PARA MEJORAR SU COMPRENSIÓN” A *COMUNICACIÓN, LENGUAJE Y EDUCACIÓN*, 26, p. 65-77.

— (2006): *PER A UN ENSENYAMENT DE L'ORAL*, BARCELONA, PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT.

DUCROT, O. (1986): *EL DECIR Y LO DICHO*. BARCELONA: PAIDÓS.

— (1995): «LES MODIFICATEURS DÉRÉALISANTS», *JOURNAL OF PRAGMATICS*, 24, p. 145-165.

DUCROT, O. I M. CAREL, (2008): “DESCRIÇÃO ARGUMENTATIVA E DESCRIÇÃO POLIFÔNICA: O CASO DA NEGAÇÃO”, A *LETRAS DE HOJE*, 1, p. 7-18.

EEMEREN, F., R. GROOTENDORST, I F. SNOECK HENKEMANS, (2006): *ARGUMENTACIÓN*. BUENOS AIRES: BIBLOS.

- FABRA, P. (1956): *GRAMÀTICA CATALANA*, BARCELONA, TEIDE. [2002]
- FUENTES, C. I E. ALCAIDE (2007): *LA ARGUMENTACIÓN LINGÜÍSTICA Y SUS MEDIOS DE EXPRESIÓN*. MADRID: ARCO LIBROS.
- GRICE, H. P. (1975): «LOGIC AND CONVERSATION» A COLE, P. I MORGAN, J. (EDS.) *SYNTAX AND SEMANTICS*, VOL 3. NEW YORK: ACADEMIC PRESS.
- GOLDER, C. (1992): «ARGUMENTER: DE LA JUSTIFICATION À LA NÉGOCIATION», *ARCHIVES DE PSYCHOLOGIE*, 60, P. 232-324.
- GUY BASSART, D. (1995): "ELEMENTOS PARA UNA ENSEÑANZA DE LA ARGUMENTACIÓN EN LA ESCUELA PRIMARIA" A *COMUNICACIÓN, LENGUAJE Y EDUCACIÓN*, Nº 26, P. 41-50.
- HABERMAS, J. (2003): *TEORÍA DE LA ACCIÓN COMUNICATIVA*. MADRID: TAURUS
- HERNANDO CUADRADO, L. A. (1998): «SOBRE LA EXPRESIÓN DE LA CONCESIVIDAD EN ESPAÑOL» A *REVISTA DE FILOLOGÍA ROMÁNICA*, 15, P. 123-133.
- LABORDA, X. (2006). «ARGUMENTACIÓ I RETÒRICA, UNA DESCOBERTA FORMAL I IDEOLÒGICA» A: ALTURO, N. [ET AL.]. *L'ARGUMENTACIÓ*. BARCELONA: UB.
- LAKOFF, G. I M. JOHNSON, (1980): *METAPHORS WE LIVE BY*. CHICAGO: UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS BOOKS. [HI HA UNA NOVA EDICIÓ REVISADA DE L'ANY 2003]
- LO CASCIO, V. (1998): *GRAMÁTICA DE LA ARGUMENTACIÓN*. MADRID: ALIANZA.
- MAINGUENEAU, D. (2002); "L'ETHOS, DE LA RHÉTORIQUE À L'ANALYSE DU DISCOURS", EN [HTTP://DOMINIQUE.MAINGUENEAU.PAGESPERSO-RANGE.FR/INTRO_COMPANY.HTML](http://DOMINIQUE.MAINGUENEAU.PAGESPERSO-RANGE.FR/INTRO_COMPANY.HTML).
- [CONSULTA, 24 DE JULIOL DE 2011]
- MIÑONES, L. (2004): «CUÁNDO Y CÓMO LA CONCESIÓN GRAMATICAL (NO) IMPLICA CONCEDER» A *PRAGMALINGÜÍSTICA*, 12, P. 91-103.
- MOESCHLER, J. (1985): *ARGUMENTATION ET CONVERSATION*. PARÍS: HATIER.
- PERAIRE J. (2009):. «DARWIN I LA TEORIA DE L'EVOLUCIÓ EN LA PUBLICITAT CONTEMPORÀNIA» A *RIBALTA*, 14. P. 139-155.
- I E. PORTALÉS (2011): *LLENGUA CATALANA PER A COMUNICADORS*. CASTELLÓ DE LA PLANA: UNIVERSITAT JAUME I.
- PERELMAN, C. I L. OLBRECHTS-TYTECA, (1989): *TRATADO DE LA ARGUMENTACIÓN*. MADRID: GREDOS.
- PIQUER VIDAL, A. I A. MARTÍN ESCRIBÀ (2006): "ÚS DE LA FRASEOLOGIA: CONTRAST I CAPGIRAMENT DE REGISTRES" A SALVADOR, VICENT/ LAIA CLIMENT (EDS.): *EL DISCURS PREFABRICAT II*. CASTELLÓ: UNIVERSITAT JAUME I, P. 303-328.
- PLANTIN C. (1990): *ESSAIS SUR L'ARGUMENTATION*. PARÍS: KIMÉ.
- (1998): *LA ARGUMENTACIÓN*. BARCELONA: ARIEL.

PORTALÉS, E. (EN PREMSA): «"DONAR GAT PER LLEBRE". LES ESTRATÈGIES ARGUMENTATIVES EN L'OBRA POLÍTICA DE JOAN FUSTER» A *ACTES DEL III COL·LOQUI INTERNACIONAL «LA LINGÜÍSTICA DE POMPEU FABRA»*.

PORTOLÉS, J. (1998): «EL CONCEPTO DE SUFICIENCIA ARGUMENTATIVA» A *SIGNO & SEÑA*, 9, p. 125-146.

—(1998): *MARCADORES DEL DISCURSO*, BARCELONA, ARIEL.

—(1988A): "LA TEORÍA DE LA ARGUMENTACIÓN EN LA LENGUA Y LOS MARCADORES DEL DISCURSO", A MARTÍN ZORRAQUINO, MA A. I MONTOLÍO DURAN, E. (ED.) *LOS MARCADORES DEL DISCURSO*. MADRID: ARCO, p. 71-91.

— (1998B): *LOS MARCADORES DEL DISCURSO*. BARCELONA: ARIEL.

RIOS, I. I V. SALVADOR (2008): *L'ENSENYAMENT DEL DISCURS ESCRIT*. ALZIRA: BROMERA.

SALÓ, N. (1990): *LA PARLA A LA CLASSE*. BARCELONA: CEAC.

SALVADOR, V. (2000): "L'ESTIL NOMINALITZAT" A *CAPLLETRA 29*, VALÈNCIA.

-(2006): "ARGUMENTACIÓ I ESTRUCTURES LINGÜÍSTIQUES" A ALTURO, N. [ET AL.]. *L'ARGUMENTACIÓ*. BARCELONA: UB.

- (2009): "ENTRE LA RETÒRICA I LA GRAMÀTICA: ESTRUCTURES DE LA CONCESSIVITAT EN CATALÀ" A *ACTES DEL XIV COL·LOQUI DE LENGUA I LITERATURA CATALANES*. BARCELONA: PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT.

SCHIFFIRN, D. (1987): *DISCOURSE MARKERS*. CAMBRIDGE: CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS.

SCHOPENHAUER, A.(2005): *L'ART DE TENIR SEMPRE RAÓ*. BARCELONA: EMPÚRIES.

SERRA, E. I M. PRUNYONOSA (2002): «LA COORDINACIÓ» A JOAN SOLÀ (DIR.) *GRAMÀTICA DEL CATALÀ CONTEMPORANI*, BARCELONA, EMPÚRIES.

SOLÀ, J.[ET AL.] (COORD.) (2002): *GRAMÀTICA DEL CATALÀ CONTEMPORANI*. BARCELONA: EMPÚRIES, VOL. 3: *SINTAXI*.

SPERBER, D. I D. WILSON (1986): *RELEVANCE*. OXFORD: BLACKWELL.

VELLÓN LAHOZ, J. (2007): *ESTRATEGIAS LINGÜÍSTICAS EN LOS TEXTOS PUBLICITARIOS*. BARCELONA: UOC.

VIGOTSKI, L. (1995): *PENSAMIENTO Y LENGUAJE*. MADRID: PAIDÓS.

VILÀ I SANTASUSANA, M. (2002): *DIDÀCTICA DE LA LENGUA ORAL FORMAL*. BARCELONA: GRAÓ.

VILLALBA, X. (2002): «LA SUBORDINACIÓ» A JOAN SOLÀ (DIR.) *GRAMÀTICA DEL CATALÀ CONTEMPORANI*, BARCELONA, EMPÚRIES.

